
Kokizowowie - ród uczonych

Awazymyz : pismo historyczno-społeczno-kulturalne Karaimów nr 2(3), 11-12

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

40. Sabina Nowicka z d. Abrahamowicz
 41. Anna Nowicka
 42. Józef Nowicki
 43. Amalia Nowicka
 44. Mojsiej Nowicki
 45. Szymon Nowicki
 46. Michał Nowicki
 47. Sabina Nowicka z d. Eszwowicz
 48. Halina Nowicka
 49. Alina Robaczewska z d. Szpakowska
 50. Eugeniusz Robaczewski

51. Julia Robaczewska
 52. Romuald Robaczewski
 53. Ananiasz Rojecki
 54. Benjamin Rojecki
 55. Leon Pilecki
 56. Sara Pilecka z d. Leonowicz
 57. Sergiusz Rudkowski
 58. Tamara Rudkowska z d. Majewska
 59. Selim Rudkowski
 60. Nazim Rudkowski
 61. Zachariasz Szpakowski

Z ust przodków

- Kezikłter Sioniaha ułany: oructanson asama bittired' - Urzekli Sioni dziecko: po poście jeść prosi
- Tałmid burunhu jįda kicirek maciden, ekincide – ułurak attan - Uczeń w pierwszym roku (nauki) mniejszy od kota, na drugi rok większy od konia
- Kykyrdłar kazyłter ezende: "Szełomit erge bardy". Ałdajsis, ajłłtar erdekłter, jantłahyna kełesińdi. - Gęgały gęsi na rzece: Szełomit za mąż poszła! Kłamstwo, zaprzeczyły kaczkę ledwie się zaręczyła
- Silincek burunu tibin, ektemłigi bułut tibin - Sopel pod nosem, hardość pod obłokiem

Zaczerpnięte z: *A. Mardkowicz: Karaim, jego życie i zwyczaje w przysłowiaach ludowych. Łuck 1935*

Kokizowowie – ród uczonych

Kokizów lub też Kukizów to mała wioska położona około 30 km na północny-wschód od Lwowa. Do połowy XIX wieku istniała tu, powstała na dobrach królewskich za czasów króla Jana III Sobieskiego, gmina karaimska. Ostatnim jej członkiem był ponoć Marek syn Nisana, ojciec Aleksandra Mardkowicza, który na pamiątkę pochodzenia swej rodziny używał nazwiska Kokizow jako pseudonimu literackiego.

Kokizow to jednak nie tylko nazwa podlwowskiej wioski. Na okładkach kalendarzyków wydawanych przez

karaimów z Izraela widnieje napis: „Kalendarz oparty na obliczeniach astronoma ribbi Jehudy Kokizowa”. Nie jest to bynajmniej przypadkowa zbieżność.

Gmina w Kokizowie, choć przestała istnieć w pierwszej połowie XIX wieku, pozostawiła po sobie znaczący ślad w historii i dorobku umysłowym Karaimów. Stało się tak za sprawą rodziny uczonych, którzy przyjęli nazwisko od nazwy swej rodzinnej miejscowości.

Pierwszym wybitnym przedstawicielem tej rodziny był Mordechaj syn Nisana, żyjący na przełomie XVII i XVIII wieku autor rozpraw na tematy religijne.

Jego prawnuk Dawid syn Mordechaja, urodzony w Kokizowie w 1777 roku, zdecydował się wzorem innych

karaimskich uczonych wyemigrować na Krym. Tam poświęcił się pracy naukowej i opublikował prace z zakresu astronomii, między innymi kalendarz na lata 1840-1874. Zmarł w Nikołajewie, dokąd zmuszony był się przenieść z powodu wojny krymskiej. Trzykrotnie żonaty, miał wiele dzieci, a kilku jego synów poszło w ślady ojca i poświęciło się pracy naukowej.

Mordechaj (1820-1864), pierwotny syn Dawida, był autorem prac z zakresu astronomii i logiki. Osiągnąwszy znaczny majątek z handlu, skonstruował aparaturę i urządził własne obserwatorium astronomiczne, skąd mógł prowadzić obserwacje i obliczenia faz księżyca.

Josef (1826-1886) utrzymywał się z handlu, ale jednocześnie zgodnie z rodzinną tradycją zajmował się astronomią. Przygotował wykaz terminów nowiu księżyca na 200 lat. Wiele zdziałał dla życia społecznego i religijnego gminy karaimskiej w Moskwie, której przez dziesięć lat był hazzanem.

Trzeci syn, Mosze (1830-1881), hazzan w Symferopolu i Odessie pozostawił po sobie zbiór kazań, które jednak nigdy nie ukazały się drukiem. Najbardziej znanym z synów Dawida jest Jehuda. Podobnie jak ojciec i starsi bracia, on również poświęcił się astronomii. Spod jego pióra wyszło kilka prac z tej dziedziny, poświęconych obliczeniom astronomiczno-kalendarzowym, konstelacjom i ruchom gwiazd. Kalendarz karaimski jest, jak wiadomo, kalendarzem słoneczno-księżycowym, a jego miesiące są wyznaczone przez now księżyca i nie pokrywają się z miesiącami słonecznymi. Stąd też wyznaczanie świąt, które są ruchome, nie jest sprawą prostą. Dlatego koronne dzieło ribbi Jehudy, tablice kalendarzowe do roku 2041, wydane

w 1910r, są tak ważne. Do dziś stanowią podstawę wszelkich karaimskich kalendarzy.

Jehuda Kokizow był także autorem dzieła teologicznego, rodzaju kroniki od stworzenia świata do pojawienia się religii karaimskiej.

Najmłodszy syn Dawida, Nisan, osiedlił się w Petersburgu i choć sam działalnością naukową się nie parał, był wydawcą dzieł ojca i braci.

Z rodziną Kokizowów był spokrewniony Aleksander Mardkowicz. Jego dziadek, Nisan syn Mordechaja to rodzony brat Dawida. Pozostał w rodzinnej miejscowości. Władze zaboru austriackiego nadawały Karaimom nazwiska patronimiczne, od imienia ojca. W ten sposób Nisan syn Mordechaja (Mordka, Mardka) został Mardkowiczem, podczas gdy żyjący na Krymie jego brat przyjął nazwisko Kokizow.

Na podstawie artykułu Z. Zarachowicza „Uruwu jaryk eltiwicternin” (Karaj Awazy, nr 9, 1936) opracowała A. Sulimowicz

Nazwiska karaimskie z Łucka

Choć po nazwisku Karaima na 100 procent nie poznasz – wszak wiele nazwisk jest używanych nie tylko przez Karaimów – to po nazwisku można z dużą pewnością poznać, z której gminy się on wywodzi. Zdarzały się oczywiście wypadki, że to samo nazwisko noszono w różnych gminach. Czasem był to wynik przypadku, a czasem świadectwo dawnych kontaktów między skupiskami karaimskimi.

Karaimskie rodziny z gminy w Łucku, którą powojenne losy skazały na nieistnienie, także nosiły charakterystyczne tylko dla Łucka